

Úmluva o právním postavení uprchlíků

Úvod

Vysoké smluvní strany majíce na zřeteli, že Charta Spojených národů a Všeobecná deklarace lidských práv, schválená 10. prosince 1948 Valným shromážděním, potvrzují zásadu, že všichni lidé mají užívat základní práva a svobody bez diskriminace, že Spojené národy za různých okolností projevily svou hlubokou účast s uprchlíky a usilovaly zajistit uprchlíkům co největší možnost užívat těchto základních práv a svobod, že je žádoucí, aby předcházející mezinárodní dohody týkající se postavení uprchlíků byly revidovány a sjednoceny a aby byl novou dohodou rozšířen rozsah a ochrana dané těmito prostředky, že udělení azylu by mohlo klást nepřiměřeně těžká břemena některým zemím a že uspokojivého řešení problému, jehož mezinárodní rozsah a povahu Spojené národy uznaly, nemůže být tudíž dosaženo bez mezinárodní spolupráce, vyslovující přání, aby všechny státy uznávající sociální a humanitární povahu problému uprchlíků učinily vše, co je v jejich silách, aby tento problém nepůsobil napětí mezi státy, jsouce si vědomy, že Vysoký komisař pro uprchlíky při Spojených národech má za úkol dohlížet na mezinárodní dohody zaručující ochranu uprchlíků a uznávající, že účinná koordinace opatření týkajících se tohoto problému bude záležet na spolupráci států s Vysokým komisařem, se dohodly na následujícím:

Kapitola I

Všeobecná ustanovení

Čl. 1

Definice pojmu "uprchlík"

A. - Pro účely této úmluvy pojem "uprchlík" se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež:

1. - byla považována za uprchlíka dle dohod z 12. května 1926 a 30. června 1928, nebo podle úmluv z 28. října 1933 a 10. února 1938 a podle protokolu ze 14. září 1939 nebo též podle ustanovení Stanov Mezinárodní organizace pro uprchlíky;

Rozhodnutí o odepření postavení uprchlíka učiněná Mezinárodní organizací pro uprchlíky během činnosti této organizace nezabraňuje udělení uprchlického postavení osobám, které splňují podmínky odstavce 2 tohoto článku;

2. - v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951, se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.

V případě osoby mající několik státních občanství, pojem "země jeho státního občanství" se týká všech zemí, jejichž je státním občanem; žádná osoba však nebude považována za zbavenou ochrany země své příslušnosti, pokud se bez závažného důvodu založeného na oprávněných obavách vzdala ochrany jedné ze zemí svého státního občanství.

B. 1. Pro účely této úmluvy, slova "události před 1. lednem 1951" nacházející se v článku 1, odstavec A, mohou být vysvětlována buď jako

a) "události před 1. lednem 1951 v Evropě" nebo

b) "události před 1. lednem 1951 v Evropě nebo jinde" a každý smluvní stát při podpisu, ratifikaci nebo přístupu učiní prohlášení vysvětlující, který z těchto pojmů hodlá užívat při plnění svých povinností stanovených touto úmluvou.

2. Každý smluvní stát, který přijal možnost a), může kdykoliv rozšířit své povinnosti přijetím možnosti b), vyrozumí-li písemně Generálního tajemníka Spojených národů.

C. Tato úmluva pozbývá platnosti pro jakoukoli osobu spadající pod podmínky odstavce A, jestliže:

1. se dobrovolně znovu postavila pod ochranu země své státní příslušnosti; nebo

2. potom, co ztratila státní příslušnost znovu ji dobrovolně nabyla; nebo

3. nabyla novou státní příslušnost a nachází se pod ochranou země své nové státní příslušnosti; nebo

4. dobrovolně se znovu usadila v zemi, kterou opustila, nebo do které se nevrátila z obav před pronásledováním; nebo

5. nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, tam přestaly existovat.

Tento odstavec se nevztahuje na uprchlíka spadajícího pod odstavec A/1/ tohoto článku, který je schopen uvést pro odmítnutí ochrany země své státní příslušnosti naléhavé důvody podložené předcházejícím pronásledováním.

6. je-li osobou bez státní příslušnosti, je uprchlík schopen vrátit se do země svého bývalého pobytu, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat.

Tento odstavec se nevztahuje na uprchlíka spadajícího pod odstavec A/1/ tohoto článku, který je schopen uvést naléhavé důvody podložené předchozím pronásledováním pro odmítnutí návratu do země svého bývalého pobytu.

D. Tato úmluva se nevztahuje na osoby, které v současné době užívají ochrany nebo podpory od jiných orgánů nebo odborných organizací Spojených národů než Vysokého komisaře Spojených národů pro uprchlíky.

Jestliže podobná ochrana nebo podpora není z jakýchkoliv důvodů dále udělována osobám, jejichž postavení není ještě definitivně rozhodnuto podle ustanovení příslušných rozhodnutí Valného shromáždění Spojených národů, vztahují se na ně ustanovení této úmluvy.

E. Tato úmluva se nevztahuje na osobu, které příslušné úřady země, ve které se usadila, udělily práva a povinnosti spojené s udělením státní příslušnosti této země.

F. Ustanovení této úmluvy se nevztahují na žádnou osobu, o níž jsou vážné důvody se domnívat, že

a) se dopustila zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti, ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech;

b) se dopustila vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než jí bylo povoleno se tam usadit jako uprchlík;

c) je vinna činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů.

Čl. 2

Všeobecné závazky

Každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země.

Čl. 3

Zákaz diskriminace

Smluvní státy se zavazují dodržovat ustanovení této úmluvy vůči uprchlíkům bez rozlišování rasy, náboženství nebo země původu.

Čl. 4

Náboženství

Smluvní státy se zavazují zacházet s uprchlíky žijícími na jejich území alespoň stejným způsobem jako se svými vlastními občany ve všech otázkách, které se týkají svobody náboženství, jakož i svobody náboženské výchovy jejich dětí.

Čl. 5

Práva uznaná nezávisle na této úmluvě

Žádné ustanovení této úmluvy nesmí být na újmu jakýmkoliv právům a výsadám uděleným uprchlíkům smluvními státy nezávisle na této úmluvě.

Čl. 6

Pojem "za stejných okolností"

Pod pojmem "za stejných okolností" pro účely této úmluvy se rozumí, že za účelem výkonu stejných práv jako ostatní občané, musí uprchlík dodržet všechny dané podmínky (zejména ohledně délky trvání a podmínek pobytu) s výjimkou těch, které uprchlík vzhledem k jejich povaze není schopen splnit.

Čl. 7

Vynětí ze zásady reciprocit

1. Smluvní státy budou jednat s uprchlíky stejným způsobem jako s ostatními cizinci s výjimkou případů, kdy tato úmluva obsahuje ustanovení pro uprchlíky výhodnější.

2. Po uplynutí tří let pobytu v zemi získají všichni uprchlíci vynětí ze zásady reciprocit na území smluvních států.

3. Každý smluvní stát se zavazuje poskytnout uprchlíkům práva a výhody, jež jim náležely, bez nároků na reciprocitu v době, kdy pro tento stát úmluva vstoupila v platnost.

4. Smluvní státy se zavazují příznivě posuzovat možnosti udělovat uprchlíkům bez zásady reciprocit i taková práva a výhody, které přesahují rámec ustanovení odstavců 2 a 3 a vyjímají ze zásady reciprocit ty uprchlíky, kteří nespĺňují podmínky uvedené v odstavcích 2 a 3.

5. Ustanovení odstavců 2 a 3 se vztahují jak na práva a výhody zmíněné v článcích 13, 18, 19, 21 a 22 této úmluvy, tak na práva a výhody v této úmluvě neuvedené.

Čl. 8

Vynětí z výjimečných opatření

Pokud se týká výjimečných opatření, jichž je možno použít proti osobě, majetku nebo zájmům cizích státních příslušníků, smluvní státy se zavazují nepoužívat podobných opatření vůči uprchlíku, který je ještě formálně příslušníkem zmíněného státu, pouze na základě jeho státní příslušnosti. Smluvní státy, které na základě svého zákonodárství nemohou použít všeobecnou zásadu uvedenou v tomto článku, učiní v patřičných případech výjimku ve prospěch takových uprchlíků.

Čl. 9

Dočasná opatření

Žádné ustanovení obsažené v této úmluvě nemůže zabránit smluvnímu státu v případě války nebo za jiných závažných a výjimečných okolností, aby neučinil vůči určité osobě dočasná opatření, která považuje za nezbytná pro státní bezpečnost, dokud tento smluvní stát nerozhodne, že tato osoba je skutečně uprchlíkem a že pokračování v těchto opatřeních je v jeho případě nezbytné pro státní bezpečnost.

Čl. 10

Trvání stálého pobytu

1. Byl-li uprchlík násilně přemístěn během druhé světové války a dopraven na území smluvního státu, kde se nyní trvale nachází, doba nuceného pobytu se považuje za zákonný pobyt na tomto území.
2. Byl-li uprchlík násilně přemístěn během druhé světové války z území smluvního státu a před vstupem v platnost této úmluvy se tam opět vrátil k trvalému pobytu, doba pobytu před a po násilném přemístění se považuje za nepřerušenu v každém případě, kde nepřerušená doba pobytu je vyžadována.

Čl. 11

Uprchlíci – námořníci

V případě, kdy uprchlíci sloužili jako členové posádky na lodi plující pod vlajkou smluvního státu, tento stát příznivě posuzuje udělení povolení k pobytu na svém území, vystavení cestovních dokladů nebo dočasné povolení vstupu na své území, zejména se zřetelem na usnadnění jejich usazení v jiné zemi.

Kapitola II

Právní postavení

Čl. 12

Osobní postavení

1. Osobní postavení uprchlíka se řídí zákony země jeho původu, pobytu, nebo, nemá-li je, zákony země, ve které se nachází.
2. Práva, která uprchlík dříve nabyt, a která se vztahují k osobnímu postavení, zvláště práva týkající se sňatku, jsou smluvním státem respektována, za předpokladu, pokud je to nezbytné, že to odpovídá formalitám požadovaným zákony tohoto smluvního státu i v případě, že by nebyl uznán za uprchlíka.

Čl. 13

Movitý a nemovitý majetek

Pokud se týká nabývání movitého a nemovitého majetku a nájemních či jiných práv vztahujících se na takový majetek, smluvní státy poskytnou uprchlíku co nejpříznivější zacházení, a v žádném případě ne méně příznivé než takové, jaké se poskytuje za stejných okolností cizincům všeobecně.

Čl. 14

Autorská práva a průmyslové vlastnictví

Pokud se týká ochrany průmyslového vlastnictví jako vynálezů, návrhů, vzorů, ochranných známek, obchodních názvů nebo práv v oblasti literárních, uměleckých a vědeckých děl, země, v níž má uprchlík trvalý pobyt, mu zaručuje stejnou ochranu jako svým vlastním občanům. Na území kteréhokoliv jiného smluvního státu užívá uprchlík stejnou ochranu jako státní příslušníci této země.

Čl. 15

Sdružovací právo

Pokud jde o nepolitická a nezisková sdružení a odborové svazy, smluvní státy se zavazují zaručit uprchlíkům zákonně se nacházejícím na jejich území nejpříznivější zacházení poskytované za stejných okolností všem ostatním cizincům.

Čl. 16

Přístup k soudům

1. Uprchlík má zaručen svobodný přístup ke všem soudům na území smluvních států.
2. Uprchlík má právo na území smluvního státu, ve kterém má trvalý pobyt, na stejné zacházení, jakého se dostává vlastním občanům tohoto státu v otázkách svobodného přístupu k soudům, včetně

právní pomoci a vyjmutí z *cautio judicatum solvi*.

3. V jiných smluvních státech, než kde je uprchlík trvale usídlen, musí užívat stejného zacházení v případech zmíněných v odstavci 2 jako státní příslušníci země jeho trvalého pobytu.

Kapitola III

Výdělečná činnost

Čl. 17

Placená zaměstnání

1. Smluvní státy poskytnou uprchlíkům, kteří se zákonně nacházejí na jejich území, co nejpříznivější zacházení poskytované za stejných okolností cizincům, pokud jde o právo přijmout zaměstnání za mzdu.

2. Omezující opatření platná pro cizince nebo pro zaměstnávání cizinců s ohledem na ochranu vnitrostátního pracovního trhu, nebudou v žádném případě uplatňována na uprchlíka, který z nich byl vyňat již v době vstupu této úmluvy v platnost pro příslušný smluvní stát, nebo který splňuje jednu z následujících podmínek:

a) dokončil tři roky trvalého pobytu v zemi,

b) nachází se v manželském svazku se státním příslušníkem země svého pobytu; uprchlík však nemůže vyžadovat výhody tohoto ustanovení, jestliže opustil svého partnera,

c) má jedno nebo více dětí, která jsou státními příslušníky země jeho trvalého pobytu.

3. Smluvní státy se zavazují příznivě posuzovat asimilaci práv všech uprchlíků, která se týkají zaměstnání za mzdu, s právy svých vlastních občanů, a zejména těch uprchlíků, kteří přišli na jejich území při realizaci programů náborů pracovníků nebo programů přistěhovalectví.

Čl. 18

Samostatné podnikání

Smluvní státy se zavazují poskytovat uprchlíku zákonně se zdržujícímu na jejich území zacházení co nejpříznivější, a v žádném případě ne méně příznivé, než jaké je poskytováno obecně cizincům za stejných okolností, pokud jde o právo pracovat samostatně v zemědělství, průmyslu, řemesle a obchodu a zřizovat obchodní a průmyslové společnosti.

Čl. 19

Svobodná povolání

1. Každý smluvní stát poskytne uprchlíkům zákonně se nacházejícím na jeho území, kteří jsou nositeli diplomů uznaných příslušnými úřady tohoto státu, a kteří mají v úmyslu vykonávat svobodné povolání, co nejpříznivější zacházení a v každém případě neméně příznivé než ostatním cizincům za stejných okolností.

2. Smluvní státy učiní vše proto, v souladu se svými zákony a ústavami, aby zajistily usazování takových uprchlíků na všech územích mimo vlastního státního území, za jejichž mezinárodní vztahy jsou odpovědné.

Kapitola IV

Sociální otázky

Čl. 20

Přídělové zásobování

Všude, kde je v platnosti pro všechny občany přídělové hospodářství upravující všeobecné zásobování nedostatkovým zbožím, mají uprchlíci nárok na stejné zacházení jako ostatní občané.

Čl. 21

Bydlení

Pokud jde o bydlení, smluvní státy, je-li tato oblast upravena zákony nebo předpisy nebo je předmětem kontroly veřejných úřadů, poskytnou uprchlíkům zákonně se nacházejícím na jejich území co nejpříznivější zacházení, a v žádném případě ne méně příznivé, než jaké je poskytováno obecně cizincům za stejných okolností.

Čl. 22

Veřejné vzdělání

1. Ve vztahu k základnímu vzdělání poskytnou smluvní státy uprchlíkům stejné zacházení jako všem ostatním občanům.

2. Smluvní státy poskytnou uprchlíkům co nejpříznivější zacházení, a v žádném případě ne méně příznivé, než jaké je poskytováno obecně cizincům za stejných okolností, pokud jde o jiné než základní

školní vzdělání, a zejména pokud jde o přístup ke studiu, uznávání cizích školních vysvědčení, diplomů a titulů, promíjení školného a poplatků a udělování stipendií.

Čl. 23

Veřejná podpora

Smluvní státy se zavazují zaručit uprchlíkům zákonně se nacházejícím na jejich území stejné zacházení ve vztahu k možnosti získat veřejnou pomoc a podporu jako svým vlastním občanům.

Čl. 24

Pracovní zákonodárství a sociální zabezpečení

1. Smluvní státy se zavazují zaručit uprchlíkům, kteří se zákonně nacházejí na jejich území, stejné zacházení jako svým vlastním občanům v následujících případech:

a) pokud jsou tyto záležitosti podrobeny zákonům a nařízením nebo podléhají kontrole správních úřadů: plat, včetně rodinných přídatků, pokud jsou obsaženy v platu, pracovní doba, práce přes čas, placená dovolená, omezení domácí práce, minimální věková hranice pro vstup do zaměstnání, učňovské školství a výcvik, práce žen a mladistvých a využívání výhod kolektivního vyjednávání;

b) sociální zabezpečení (zákonná ustanovení se zřetelem na pracovní úrazy, nemoci z povolání, mateřské dovolené, pracovní neschopnost, zabezpečení ve stáří, smrt, nezaměstnanost, rodinné povinnosti a všechny ostatní možné případy, které spadají podle vnitrostátních zákonů nebo nařízení pod sociální zabezpečení) s výjimkou následujících omezení:

i) příslušná opatření týkající se zachování práv již nabytých či jejich nabývání,

ii) zákony nebo nařízení země pobytu mohou stanovit zvláštní opatření týkající se výhod či částečných výhod, jež mohou být plně hrazeny z veřejných prostředků, jakož i příspěvků poskytovaných osobám, které nespĺnily všechny požadované podmínky předepsané k vyplácení normálního důchodu.

2. Právo na náhradu za úmrtí uprchlíka, které bylo zaviněno pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, nesmí být dotčeno skutečností, že bydliště oprávněného leží mimo území smluvního státu.

3. Smluvní státy se zavazují rozšířit na uprchlíky výhody vyplývající z dohod již uzavřených mezi nimi nebo těch, které by mohly být v budoucnu uzavřeny, jež se týkají zachování práv již nabytých nebo nabývaných v oblasti sociálního zabezpečení, pokud uprchlíci splňují podmínky vztahující se na občany států, které podepsaly dotyčné dohody.

4. Smluvní státy budou příznivě posuzovat možnost co největšího rozšíření výhod, vyplývajících z dohod platných v kteroukoliv dobu mezi nimi a státy, které nejsou smluvními stranami Úmluvy, na uprchlíky.

Kapitola V

Správní opatření

Čl. 25

Správní pomoc

1. Vyžaduje-li normální užívání určitého práva uprchlíkem pomoci úřadů cizí země, k nimž se nemůže obrátit, smluvní státy, na jejichž území se uprchlík nachází, zabezpečí, aby taková pomoc mu byla poskytnuta jejich vlastními nebo mezinárodními úřady.

2. Úřad či úřady uvedené v odstavci 1 vydají nebo zabezpečí pod vlastním dohledem, aby uprchlíkům byly vydány doklady nebo potvrzení stejným způsobem, jakým by byly vydány kterémukoliv jinému cizinci jeho vlastními úřady nebo jejich prostřednictvím.

3. Takto vydané doklady nebo potvrzení nahrazují oficiální dokumenty vydané cizincům jejich vlastními úřady nebo jejich prostřednictvím a budou až do případného odvolání platné.

4. Až na určité výjimky, případně platné pro nemajetné, všechny shora zmíněné služby mohou podléhat mírným poplatkům, které musí odpovídat výši stanovené za stejné služby vlastním občanům.

5. Ustanovení tohoto článku nijak nemění články 27 a 28.

Čl. 26

Svoboda pohybu

Každý smluvní stát umožní uprchlíkům zákonně se nacházejícím na jeho území vybrat si místo bydlení a volně se pohybovat na jeho území, s určitými výjimkami stanovenými nařízením, která se týkají za stejných okolností obecně cizinců.

Čl. 27

Osobní doklady

Smluvní státy vystaví osobní doklad každému uprchlíkovi, který se nachází na jejich území a nemá platný cestovní doklad.

Čl. 28

Cestovní doklady

1. Smluvní státy vystaví uprchlíkům, kteří se nacházejí zákonně na jejich území, cestovní doklady, které jim umožní cestování mimo jejich území, pokud tomu nebrání závažné důvody státní bezpečnosti nebo veřejného pořádku; předpisy uvedené v dodatku k této úmluvě se vztahují na tyto průkazy. Smluvní státy mohou vystavit cestovní doklad každému jinému uprchlíkovi, který se nachází na jejich území, a musí zejména příznivě posuzovat vystavení takového cestovního dokladu uprchlíkům na svém území, kteří nemají možnost obdržet cestovní průkaz od země jejich zákonného pobytu.

2. Cestovní doklady vystavené uprchlíkům podle předcházejících mezinárodních dohod mezi smluvními stranami, musí být smluvní státy uznávány a považovány za stejně platné jako doklady, které byly vydány uprchlíkovi na základě tohoto článku.

Čl. 29

Daňové předpisy

1. Smluvní státy nesmí, pod jakoukoli záminkou, vyžadovat od uprchlíků povinnosti, dávky či daně jiné nebo vyšší než ty, jež jsou předepsány nebo mohou být předepsány jejich vlastními občany za obdobných okolností.

2. Ustanovení předcházejícího odstavce nezabraňuje, aby se na uprchlíky vztahovaly ustanovení zákonů a nařízení týkající se vystavení správních dokladů, včetně osobních dokladů, cizincům.

Čl. 30

Převod jmění

1. Každý smluvní stát v souladu se svými zákony a nařízeními se zavazuje umožnit uprchlíkům, aby jmění, které si přinesli na jeho území, převedli do jiné země, kam jim bylo povoleno vstoupit za účelem znovuosazení.

2. Každý smluvní stát se zavazuje, že bude příznivě posuzovat žádost uprchlíků o povolení převodu všeho jmění nutného k jejich znovuosazení v jiné zemi, ve které jim bylo povoleno se usadit.

Čl. 31

Uprchlíci, kteří se nezákonně zdržují v zemi, do které se uchýlili

1. Smluvní státy se zavazují, že nebudou stíhat pro nezákonný vstup nebo přítomnost takové uprchlíky, kteří přicházejí přímo z území, kde jejich život nebo svoboda byly ohroženy ve smyslu článku 1, vstoupí nebo jsou přítomni na jejich území bez povolení, za předpokladu, že se sami přihlásí bez prodlení úřadům a prokáží dobrý důvod pro svůj nezákonný vstup nebo přítomnost.

2. Smluvní státy nebudou na pohyb takových uprchlíků uplatňovat jiná omezení, než jaká jsou nezbytná, a taková omezení budou uplatněna pouze do té doby, než jejich postavení v zemi bude upraveno, nebo než obdrží povolení vstupu do jiné země. Smluvní státy povolí takovým uprchlíkům rozumnou lhůtu a poskytnou všechny potřebné prostředky k získání povolení vstupu do jiné země.

Čl. 32

Vyhoštění

1. Smluvní státy nesmí vyhostit uprchlíka zákonně se nacházejícího na jejich území, kromě případů odůvodněných státní bezpečností nebo veřejným pořádkem.

2. Vyhoštění takového uprchlíka bude provedeno pouze na základě rozhodnutí přijatého zákonou cestou. S výjimkou závažných důvodů vyžadovaných státní bezpečností, bude uprchlíkovi dána možnost předložit důkazy o jeho nevině, odvolat se a být právně zastoupen před oprávněným úřadem nebo osobou či osobami zvláště tímto úřadem ustanovenými.

3. Smluvní státy umožní takovému uprchlíkovi dostatečnou lhůtu k získání zákonného povolení vstupu do jiné země. Během této lhůty mohou smluvní státy uplatnit jakákoliv vnitřní opatření, jež mohou být potřebná.

Čl. 33

Zákaz vyhoštění a navrácení (refoulement)

1. Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.

2. Výhody tohoto ustanovení však nemohou být požadovány uprchlíkem, který z vážných důvodů může být považován za nebezpečného v zemi, ve které se nachází, nebo který poté, co byl usvědčen konečným rozsudkem ze zvláště těžkého trestného činu, představuje nebezpečí pro společnost této země.

Čl. 34

Udělení státní příslušnosti

Smluvní státy se zavazují co nejvíce usnadňovat uprchlíkům asimilaci a udělení státního občanství. Vyvinou zejména veškerou snahu o urychlení řízení o udělení státního občanství a o co možná největší snížení poplatků a nákladů tohoto řízení.

Kapitola VI

Prováděcí a přechodná ustanovení

Čl. 35

Spolupráce státních úřadů se Spojenými národy

1. Smluvní státy se zavazují spolupracovat s úřadem Vysokého komisaře Spojených národů pro uprchlíky nebo kteroukoliv jinou odbornou organizací Spojených národů, která jej může nahradit ve výkonu jeho funkcí, a zvláště usnadňovat jeho povinnost dozírat na provádění ustanovení této úmluvy.
2. S cílem umožnit úřadu Vysokého komisaře nebo kterékoliv jiné odborné organizaci Spojených národů, která jej může nahradit, podávat zprávy pověřeným orgánům Spojených národů, smluvní státy jim budou poskytovat v příslušné formě požadované informace a statistické údaje, které se týkají:

- a) situace uprchlíků,
- b) provádění této úmluvy a
- c) zákonů, předpisů a vyhlášek, které jsou nebo budou platné ve vztahu k uprchlíkům.

Čl. 36

Informace o vnitrostátním zákonodárství

Smluvní státy se zavazují informovat Generálního tajemníka Spojených národů o znění zákonů a nařízení, které mohou být přijaty k zabezpečení provádění této úmluvy.

Čl. 37

Vztah k dřívějším úmluvám

Aniž by byl dotčen článek 28, odstavec 2, tato úmluva nahrazuje mezi svými stranami ujednání z 5. července 1922, 31. května 1924, 12. května 1926, 30. června 1928 a 30. července 1935, jakož i úmluvy z 28. října 1933 a 10. února 1938, protokol z 14. září 1939 a dohodu z 15. října 1946.

Kapitola VII

Závěrečná ustanovení

Čl. 38

Řešení sporů

Jakýkoli spor mezi stranami této úmluvy vztahující se k jejímu výkladu nebo provádění, který nelze vyřešit jiným způsobem, bude předložen Mezinárodnímu soudnímu dvoru na návrh kterékoli strany ve sporu.

Čl. 39

Podpis, ratifikace a přístup

1. Tato úmluva je otevřena k podpisu v Ženevě 28. července 1951 a poté uložena u Generálního tajemníka Spojených národů. Je otevřena k podpisu v evropském úřadě Spojených národů od 28. července do 31. srpna 1951 a znovu otevřena k podpisu v sídle Spojených národů od 17. září 1951 do 31. prosince 1952.
2. Tato úmluva je otevřena k podpisu pro všechny členské státy Spojených národů, pro kterýkoliv jiný stát pozvaný zúčastnit se konference zplnomocněných zástupců o postavení uprchlíků a osob bez státní příslušnosti nebo pro kterýkoliv jiný stát vyzvaný Valným shromážděním k podpisu. Podléhá ratifikaci a ratifikační listiny budou uloženy u Generálního tajemníka Spojených národů.
3. Tato úmluva bude otevřena k přístupu od 28. července 1951 pro státy zmíněné v odstavci 2 tohoto článku. Přístup vstupuje do účinnosti uložením listiny o přístupu u Generálního tajemníka Spojených národů.

Čl. 40

Doložka o územní působnosti

1. Kterýkoliv stát může v okamžiku podpisu, ratifikace či přístupu prohlásit, že tato úmluva bude rozšířena na všechna nebo kterékoliv území, za jejichž mezinárodní vztahy je zodpovědný. Toto prohlášení se stane účinným v okamžiku, kdy Úmluva vstoupí v platnost pro daný stát.
2. Podobné rozšíření může být učiněno kdykoli později oznámením adresovaným Generálnímu tajemníku Spojených národů a nabude účinnosti devadesátý den po obdržení tohoto oznámení Generálním tajemníkem Spojených národů nebo dnem vstupu v platnost této úmluvy pro daný stát, je-li toto datum pozdější.
3. Pokud se týká území, na která se tato úmluva nevztahuje v den podpisu, ratifikace nebo přístupu, každý takový stát posoudí možnosti podniknout pokud možno nejdříve potřebné kroky k rozšíření působnosti této úmluvy na zmíněná území s výhradou souhlasu vlád takových zemí, je-li to z ústavních důvodů nezbytné.

Čl. 41

Federální doložka

1. Následující opatření se vztahují na případ federálního nebo neunitárního státu:

- a) pokud jde o ty články této úmluvy, které spadají do rámce zákonodárné pravomoci federálního zákonodárného orgánu, povinnosti federální vlády budou v tomto rozsahu stejné jako smluvních států, jež nejsou federálními státy;
- b) pokud jde o ty články této úmluvy, které spadají do rámce zákonodárné pravomoci členských států, provincií nebo kantonů, jež nejsou podle ústavního pořádku federace povinny přijmout zákonodárné opatření, federální vláda předloží tyto články s příznivým doporučením pozornosti příslušných orgánů států, provincií nebo kantonů v nejbližší možný okamžik;
- c) smluvní stát této úmluvy, který je federálním státem, poskytne na žádost kteréhokoli jiného smluvního státu doručenu prostřednictvím Generálního tajemníka Spojených národů prohlášení o právu i praxi federace a jejích částí, pokud jde o jakékoliv dílčí ustanovení Úmluvy, jež ukazuje rozsah, v jakém bylo toto ustanovení provedeno zákonným či jiným způsobem.

Čl. 42

Výhrady

1. Při podpisu, ratifikaci nebo přístupu může kterýkoliv stát učinit výhrady ke všem článkům této úmluvy s výjimkou článků 1, 3, 4, 16(1), 33, 36 až 46 včetně.
2. Kterýkoliv stát, který učinil výhradu v souladu s odstavcem 1 tohoto článku, je oprávněn kdykoli tuto výhradu odvolat příslušným oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů.

Čl. 43

Vstup v platnost

1. Tato úmluva vstoupí v platnost devadesátý den po uložení šesté ratifikační listiny či listiny o přístupu.
2. Pro každý stát, který ratifikoval či přistoupil k této úmluvě po uložení šesté ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, tato úmluva vstoupí v platnost devadesátý den ode dne, kdy uložil svou ratifikační listinu nebo listinu o přístupu.

Čl. 44

Odstoupení

1. Kterýkoliv smluvní stát má možnost kdykoliv odstoupit od této úmluvy oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů.
2. Toto odstoupení bude účinné pro daný smluvní stát rok po dni, kdy je obdržel Generální tajemník Spojených národů.
3. Každý stát, který učinil prohlášení nebo oznámení podle článku 40, může kdykoliv později oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů prohlásit, že Úmluva se přestane vztahovat na takové území jeden rok ode dne obdržení tohoto oznámení Generálním tajemníkem Spojených národů.

Čl. 45

Změny

1. Každý stát je oprávněn kdykoliv požádat o změnu této úmluvy oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů.
2. Valné shromáždění Spojených národů doporučí, jaké kroky by měly být učiněny v souvislosti s touto žádostí.

Čl. 46

Oznámení Generálního tajemníka Spojených národů

Generální tajemník Spojených národů bude informovat všechny členské státy Spojených národů a nečlenské státy zmíněné v článku 39;

- a) o prohlášeních a oznámeních v souladu s odstavcem B článku 1;
- b) o podpisech, ratifikacích a přístupech v souladu s článkem 39;
- c) o prohlášeních a oznámeních v souladu s článkem 40;
- d) o výhradách a odvoláních v souladu s článkem 42;
- e) o datu vstupu v platnost této úmluvy v souladu s článkem 43;
- f) o odstoupeních a oznámeních v souladu s článkem 44;
- g) o žádostech o změny v souladu s článkem 45.

Na potvrzení čehož, níže podepsaní, patřičně zplnomocnění, podepsali tuto úmluvu jménem svých vlád.

Dáno v Ženevě, 28. července tisíc devět set padesát jedna, v jediném vyhotovení, jehož stejně autentické anglické a francouzské znění zůstane uloženo v archivech Spojených národů, a jehož

ověřené opisy budou dodány všem členským státům Spojených národů, jakož i nečlenským státům zmíněným v článku 39.

Dodatek

Odstavec 1

1. Cestovní doklad zmíněný v článku 28 této úmluvy je obdobný připojenému vzoru.
2. Doklad musí být vyhotoven alespoň ve dvou jazycích, z nichž jeden musí být angličtina nebo francouzština.

Odstavec 2

V souladu s předpisy vydávající země, děti mohou být vepsány do cestovního dokladu jednoho z rodičů, nebo ve výjimečných případech, jiného dospělého uprchlíka.

Odstavec 3

Poplatky požadované za vydání dokladu nesmí převyšovat nejnižší sazbu za vystavení národního cestovního pasu.

Odstavec 4

Kromě výjimečných případů bude cestovní doklad platný pro co největší počet zemí.

Odstavec 5

Cestovní doklad bude platný jeden nebo dva roky, podle uvážení vystavujícího úřadu.

Odstavec 6

1. Obnovení nebo prodloužení platnosti cestovního dokladu závisí od vystavujícího úřadu, pokud je držitel řádně usídlen na území tohoto úřadu. Vystavení nového dokladu závisí za stejných podmínek od úřadu, který vystavil předešlý doklad.
2. Diplomatické nebo konzulární úřady, zvláště k tomuto účelu zmocněné, mají právo prodloužit na dobu nepřesahující šest měsíců, platnost cestovního dokladu vystaveného jejich vládami.
3. Smluvní státy budou příznivě posuzovat obnovování nebo prodloužení platnosti cestovních dokladů nebo vystavování nových dokladů uprchlíkům zákonně již nesídlícím na jejich území, kteří však nemají možnost obdržet cestovní doklad od státu jejich zákonného pobytu.

Odstavec 7

Smluvní státy musí uznat platnost dokladů vystavených v souladu s ustanoveními článku 28 této úmluvy.

Odstavec 8

Příslušné úřady země, do které se uprchlík hodlá vydat, pokud jsou ochotny povolit mu vstup, a požadují-li vízum, udělí mu toto vízum do dokladu, jehož je držitelem.

Odstavec 9

1. Smluvní státy se zavazují udělit tranzitní vízum uprchlíkům, kteří obdrželi vízum pro území konečného cíle své cesty.
2. Udělení takových víz může být odepřeno s odůvodněním ospravedlňujícím odepření víza kterémukoliv jinému cizinci.

Odstavec 10

Poplatky za udělení výjezdních, vstupních či tranzitních víz nesmí převyšovat nejnižší sazbu požadovanou za udělení víza do cizích cestovních pasů.

Odstavec 11

Změnil-li uprchlík bydliště a usadil-li se zákonně na území jiného smluvního státu, bude za vystavení nového dokladu nést odpovědnost příslušný úřad toho území, u kterého bude uprchlík oprávněn podat si žádost.

Odstavec 12

Úřad vystavující nový doklad odejme starý doklad a vrátí ho státu, který jej vystavil, je-li v dokladu výslovně řečeno, že má být vrácen; jinak doklad odejme a zruší jeho platnost.

Odstavec 13

1. Každý smluvní stát se zavazuje znovu povolit uprchlíkovi, jemuž vystavil cestovní doklad v souladu s článkem 28 této úmluvy, vstup na své území kdykoliv po dobu platnosti tohoto dokladu.

2. S výhradou ustanovení první části tohoto odstavce je smluvní stát oprávněn požadovat od držitele dokladu splnění všech předpisů týkajících se výjezdu či návratu na své území.

3. Smluvní státy si vyhrazují právo ve výjimečných případech nebo v případech, kdy pobyt uprchlíka byl povolen na určité období, omezit při vydávání dokladu období, během kterého se uprchlík může vrátit, na dobu nikoli kratší než tři měsíců.

Odstavec 14

S jedinou výhradou odstavce 13 ustanovení tohoto dodatku neovlivňují žádným způsobem zákony a nařízení týkající se podmínek vstupu, tranzitu a trvalého pobytu na území smluvního státu a odjezdu z něj.

Odstavec 15

Vystavení dokladu ani v něm uvedené záznamy neurčují či neovlivňují postavení držitele, zvláště pokud se týká jeho státní příslušnosti.

Odstavec 16

Vystavení cestovního dokladu neopravňuje držitele k ochraně diplomatických nebo konzulárních úřadů vystavující země a těmto zástupcům právo ochrany neukládá.

Příl. 1

Vzor cestovního dokladu

Doklad má mít tvar knížky o rozměrech přibližně 15 x 10 cm. Doporučuje se, aby doklad byl vytištěn takovým způsobem, aby jakékoli změny nebo vymazání chemickými či jinými přípravky mohly být snadno zjištěny, a aby slova "Úmluva z 28. července 1951" byla opakovaně vytištěna na každé stránce v jazyce země vystavující doklad.

Obálka knížky
Cestovní doklad
(Úmluva z 28. července 1951)

Číslo:
(1)

Cestovní doklad
(Úmluva z 28. července 1951)

Tento doklad je platný do pokud jeho platnost nebyla prodloužena nebo obnovena.

Příjmení

Jméno /a/

Doprovázendítětem (dětmi)

1. Tento doklad je vydáván pouze proto, aby jeho držitel byl vybaven cestovním dokladem, který nenahrazuje národní pas. Nikterak se nedotýká státní příslušnosti držitele.

2. Držitel je oprávněn navrátit se do(uvést zemi, jejíž orgán vydává doklad) do nebo před, pokud není níže uvedeno pozdější datum.
(Období, během kterého je držitel oprávněn k návratu, nesmí být kratší než tři měsíce).

3. Pokud se držitel dokladu usídí v jiné zemi než té, která vydala tento doklad, musí, pokud hodlá znovu cestovat, požádat příslušné orgány země svého pobytu o nový doklad. (Starý doklad bude odebrán orgánem vydávajícím nový doklad a vrácen orgánu, který jej vystavil).¹⁾

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(2)

Místo a datum narození

Zaměstnání

Nynější bydliště

* Dívčí příjmení a jméno(a) manželky

* Příjmení a jméno(a) manžela

Popis

Výška

Barva vlasů

Barva očí

Tvar nosu

Tvar obličeje

Barva pleti

Zvláštní znamení

Děti doprovázející držitele

Příjmení Jméno(a) Místo a datum narození Pohlaví

.....
.....
.....
.....

* Škrtnout co se nehodí.

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(3)

Fotografie držitele a razítko vydávajícího orgánu

Otisky prstů držitele (pokud se vyžadují)

Podpis držitele

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(4)

1. Tento doklad je platný pro následující země:

.....
.....
.....

2. Doklad nebo doklady, na jejichž základě byl tento doklad vydán:

.....
.....
.....

Vydáno v

Datum vydání

Podpis a razítko orgánu vydávajícího doklad

Poplatek zaplacen:

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(5)

Prodloužení nebo obnovení platnosti

Poplatek zaplacen:

Dáno v

Od

Do

Datum

Podpis a razítko orgánu prodlužujícího nebo obnovujícího platnost dokladu

Prodloužení nebo obnovení platnosti

Poplatek zaplacen:

Dáno v

Od

Do

Datum

Podpis a razítko orgánu prodlužujícího nebo obnovujícího platnost dokladu

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(6)

Prodloužení nebo obnovení platnosti

Poplatek zaplacen:

Dáno v

Od

Do

Datum

Podpis a razítko orgánu prodlužujícího nebo obnovujícího platnost dokladu

Prodloužení nebo obnovení platnosti

Poplatek zaplacen:

Dáno v

Od

Do

Datum

Podpis a razítko orgánu prodlužujícího nebo obnovujícího platnost dokladu

(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

(7 - 32)

Víza

Jméno držitele dokladu musí být v každém vízu znovu uvedeno.
(Tento doklad obsahujestran mimo obálku)

1) Tato věta v závorce se zařazuje, pokud si to vláda přeje.

Příl. 2

PROTOKOL TÝKAJÍCÍ SE PRÁVNÍHO POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ Z 31. LEDNA 1967

Smluvní strany tohoto protokolu, berouce na vědomí, že Úmluva týkající se právního postavení uprchlíků uzavřená v Ženevě 28. července 1951 (a dále označovaná jako Úmluva) zahrnuje pouze ty osoby, které se staly uprchlíky následkem událostí nastalých před 1. lednem 1951, berouce v úvahu, že od doby přijetí této úmluvy se vyskytly nové kategorie uprchlíků a že by tudíž takoví uprchlíci nemuseli spadat do působnosti této úmluvy, považující za žádoucí, aby všichni uprchlíci mohli užívat stejného postavení, jaké je obsaženo v definici Úmluvy, bez vztahu k časovému omezení 1. lednem 1951, se dohodly na následujícím:

Čl. I

Všeobecné ustanovení

1. Smluvní strany tohoto protokolu se zavazují uplatňovat na uprchlíky, jejichž postavení je určeno v následujících odstavcích článku 2 až 34 včetně Úmluvy.
2. Pro účely tohoto protokolu se rozumí pod pojmem "uprchlík" - s výjimkou vztahující se na odstavec 3 tohoto článku - jakákoliv osoba odpovídající definici článku 1 Úmluvy, jako by slova "následkem událostí nastalých před 1. lednem 1951 a ..." a slova "... následkem těchto událostí" v článku 1 A/2/ byla vynechána.
3. Smluvní strany budou dodržovat tento protokol bez jakýchkoli zeměpisných omezení; avšak platná prohlášení učiněná smluvními státy Úmluvy v souladu s článkem 1 B/1/, pokud nebyla rozšířena podle článku 1 B/2/, jsou platná též pro tento protokol.

Čl. II

Spolupráce státních orgánů se Spojenými národy

1. Smluvní strany tohoto protokolu se zavazují spolupracovat s Úřadem Vysokého komisaře Spojených národů pro uprchlíky nebo s kteroukoliv jinou odbornou organizací Spojených národů, která by jej mohla nahradit ve výkonu jeho funkcí, a zejména usnadňovat jeho povinnost dozírat na provádění ustanovení tohoto protokolu.
2. Aby Úřad Vysokého komisaře nebo jakákoliv jiná odborná organizace Spojených národů, která by se stala jeho nástupcem, mohl podávat zprávy příslušným orgánům Spojených národů, smluvní strany tohoto protokolu se zavazují mu poskytovat v příslušné formě požadované informace a statistické údaje, které se týkají
 - a) situace uprchlíků,
 - b) provádění tohoto protokolu,
 - c) zákonů, předpisů a vyhlášek nyní nebo v budoucnosti platných, vztahujících se na uprchlíky.

Čl. III

Informace o vnitrostátním zákonodárství

Smluvní strany tohoto protokolu oznámí Generálnímu tajemníkovi Spojených národů znění zákonů a předpisů, které mohou být přijaty k zabezpečení provádění tohoto protokolu.

Čl. IV

Řešení sporů

Jakýkoliv spor mezi stranami tohoto protokolu, vztahující se k jeho výkladu či provádění, který nelze vyřešit jiným způsobem, bude předložen Mezinárodnímu soudnímu dvoru na návrh kterékoliv strany ve sporu.

Čl. V

Přístup

Tento protokol bude otevřen pro přístup všem smluvním státům Úmluvy a každému jinému členskému státu Spojených národů nebo členu kterékoliv z odborných organizací Spojených národů nebo

takovému, jemuž bude adresováno pozvání k přístupu Valným shromážděním Spojených národů. Přístup se provádí uložením listiny o přístupu u Generálního tajemníka Spojených národů.

Čl. VI

Federální doložka

Následující ustanovení se týkají případu federálního nebo unitárního státu:

- a) Pokud jde o ty články Úmluvy, které se musí používat v souladu s článkem I, odstavec 1 tohoto protokolu, které spadají do zákonodárné pravomoci federálního zákonodárského orgánu, závazky federální vlády budou v tomto rozsahu stejné jako závazky těch smluvních stran, jež nejsou federálními státy.
- b) Pokud jde o ty články Úmluvy, které se používají v souladu s článkem I, odstavcem 1 tohoto protokolu, které spadají do zákonodárné pravomoci členského státu, provincie nebo kantonu, jež nejsou podle ústavního systému federace vázány provést zákonodárné opatření, federální vláda přednese tyto články s příznivým doporučením příslušným orgánům států, provincií nebo kantonů, v nejkratší možné době.
- c) Federální stát, který je smluvní stranou tohoto protokolu, poskytne na žádost každé jiné smluvní strany předanou prostřednictvím Generálního tajemníka Spojených národů, prohlášení o právu a praxi federace a jejích ústavních součástí ve věci každého dílčího ustanovení Úmluvy, jež je používáno v souladu s článkem I, odstavcem 1 tohoto protokolu, které ukazuje rozsah, jakým bylo toto ustanovení provedeno v zákonném nebo jiném opatření.

Čl. VII

Výhrady a prohlášení

1. V okamžiku přístupu může kterýkoliv stát učinit výhrady k článku IV tohoto protokolu a k provádění jakýchkoli ustanovení Úmluvy v souladu s článkem I tohoto protokolu s výjimkou těch, která jsou obsažena v článcích 1, 3, 4, 16(1) a 33, za předpokladu, že v případě smluvního státu Úmluvy výhrady učiněné k tomuto článku se nebudou vztahovat na uprchlíky spadající do působnosti této úmluvy.
2. Výhrady, učiněné smluvními státy Úmluvy v souladu s článkem 42 této úmluvy, se vztahují k povinnostem těchto států vyplývajícím pro ně podle tohoto protokolu, pokud nebudou odvolány.
3. Kterýkoliv stát, který učinil výhradu v souladu s odstavcem 1 tohoto článku, je oprávněn kdykoliv tuto výhradu odvolat příslušným oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů.
4. Prohlášení učiněná podle článku 40, odstavců 1 a 2 Úmluvy smluvní stranou přistupující k tomuto protokolu, se budou rovněž vztahovat na tento protokol, pokud v okamžiku přístupu neučiní dotyčná smluvní strana opačné oznámení adresované Generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Ustanovení článku 40, odstavců 2 a 3 a článku 44 odstavce 3 Úmluvy se vztahují mutatis mutandis i k tomuto protokolu.

Čl. VIII

Vstup v platnost

1. Tento protokol vstoupí v platnost dnem uložení šesté listiny o přístupu.
2. Pro každý stát, který přistoupil k tomuto protokolu po uložení šesté listiny o přístupu, vstoupí Protokol v platnost dnem uložení listiny o přístupu tohoto státu.

Čl. IX

Odstoupení

1. Kterákoliv smluvní strana má možnost kdykoliv odstoupit od tohoto protokolu oznámením adresovaným Generálnímu tajemníkovi Spojených národů.
2. Toto odstoupení nabývá účinnosti pro danou smluvní stranu rok po dni, kdy je obdržel Generální tajemník Spojených národů.

Čl. X

Oznámení Generálního tajemníka Spojených národů

Generální tajemník Spojených národů podá zprávu všem státům zmíněným v článku V tohoto protokolu o datu vstupu v platnost, přístupech, výhradách a odvolání výhrad, jakož i o odstoupení od tohoto protokolu, právě tak jako o prohlášeních a oznámeních, která se k nim vztahují.

Čl. XI

Uložení v archivech Sekretariátu Spojených národů

Jeden výtisk tohoto protokolu, jehož anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění jsou stejně autentická, podepsaný předsedou Valného shromáždění a Generálním tajemníkem Spojených národů, bude uložen v archivech Sekretariátu Spojených národů. Generální tajemník dodá jeho ověřené opisy všem členským státům Spojených národů, jakož i ostatním státům zmíněným v článku V.
